

Propaganda voor orgaandonatie

Men vindt het immoreel om inbreuk te maken op de integriteit van het stoffelijk overschot van een overledene. Een haarlokje mag je bewaren om de overledene te gedenken, maar méér ook niet. Het verwijderen van gouden kiezen wordt immoreel geacht, ook al is de erfgenaam nog zo nooddurftig. En kannibalisme is ontoelaatbaar, ook al heb je nog zo'n honger.

Er zijn evenwel een paar uitzonderingen. De lijkschouwer onderzoekt de doodsoorzaak als een misdaad vermoed wordt. De onderzoeker opent het dode lichaam in naam van de medische wetenschap. Studenten kunnen op snijzaal hun anatomisch inzicht vergroten. En de arts verwijdert organen met het oog op transplantaties. Die uitzonderingen zijn met allerlei rechtswaarborgen omgeven: medische protocollen, de opdracht van de rechter-commissaris, de uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene of de nabestaanden.

*Maar aan die uitdrukkelijke toestemming wordt tegenwoordig naarstig getornd. Zo geldt in België een omgekeerde bewijslast: orgaanverwijdering is toegestaan tenzij de betrokkene daartegen uitdrukkelijk bezwaar heeft aangetekend. Zover is het in Nederland nog niet, doch met de voorwaarde van **informed consent** wordt de hand gelicht. Op de middelbare scholen wordt regelrechte propaganda bedreven om leerlingen tot het tekenen van een donorverklaring te bewegen.*

Het Nationaal Instituut Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ) biedt propagandamateriaal over orgaan- en weefseldonatie aan: een twee-uurs 'lespakket' dat op brede schaal op de scholen gebruikt wordt.¹ De algemene strekking is dat het in je eigen belang is om de donorverklaring te tekenen, want wie weet kom je in de toekomst zelf op een wachtlijst voor transplantatie te staan. Bovendien is het een kwestie van solidariteit met (of naastenliefde tot) de zieke medemens. En zelf kun je je organen wel missen als je dood bent. Vervolgens worden nog enige 'misverstanden' weggenomen, bijvoorbeeld over wegneemoperaties bij hersendode patiënten. En ten slotte oefenen de leerlingen onder begeleiding met het invullen van het codicil.

Zoals op de website *Scholieren.com* blijkt, zijn vele leerlingen gevoelig voor deze voorlichting.² Naar mijn oordeel worden zij blootgesteld aan een vorm van propaganda waarvoor scholen zich niet mogen lenen. Ik ben niet tegen orgaandonatie, mits de donorverklaring na ampele overweging getekend wordt, nadat de betrokkene alle implicaties heeft afgewogen. Volgens mij zijn de drie belangrijkste implicaties:

- Hier wordt inbreuk gemaakt op het principe dat de integriteit van een stoffelijk overschot gerespecteerd moet worden. Is dat een achterhaald taboe, of verdient dat principe nog steeds bescherming? Draag je door je handtekening ertoe bij dat dit principe ondergraven wordt? Zou je in je wilsverklaring moeten verduidelijken in hoeverre je achter dit principe blijft staan?³
- Je hebt als scholier misschien nog weinig ervaring met de dood en met het stervensproces van mensen. Is het verstandig om nu een wilsbeschikking te tekenen, terwijl je eigenlijk nog niet kunt taxeren of jijzelf en je nabestaanden te zijner tijd daarmee kunnen leven? Is het belangrijk om je daarover te oriënteren voordat je je handtekening zet? Moet je je beslissing uitstellen totdat je je een duidelijker beeld hebt kunnen vormen van het stervensproject dat je tegen je levenseinde samen met je dierbaren zal moeten volvoeren? Of moet je in elk geval voor jezelf het voorbehoud maken dat je je codicil eventueel weer zal herroepen als je tot andere gedachten komt?
- Ben je je ervan bewust dat het bij orgaan- en weefseltransplantatie niet alleen om de levenskansen en het levensgeluk van vele patiënten, maar ook om het voortbestaan van een lucratieve medische bedrijfstak gaat, waarmee veel werkgelegenheid en geld gemoeid is, - geld dat moet worden opgebracht via de premie van ziektekostenverzekeringen? Ben je bereid met de maatschappelijke ontwikkelingen in deze richting mee te gaan?

Ik meen dat de school, een vormingsinstelling, deze vragen aan de orde moet stellen als zij orgaandonatie in haar programma opneemt. Van tweeën één: óf zij stelt het onderwerp evenwichtig aan de orde, zodanig dat leerlingen tot een gefundeerde keuze kunnen komen, óf zij schrapt het onderwerp. De leerlingen en hun ouders mogen van docenten eisen dat ze zich niet voor propaganda lenen.⁴

Wes Holleman
weblog onderwijs 14-5-2007
www.onderwijsethiek.nl

>>> eindnoten >>>

-
- ¹ <http://www.wellesofnietes.nl/index.cfm?act=kind.home>; en
<http://www.donorvoorlichting.nl/index.cfm?act=winkel.prods&varcat=5>.
- ² <http://www.scholieren.com/werkstukken/trefwoord?zoek=orgaandonatie&vak=&type=>.
- ³ Een leerzame (doch choquerende) vraag zou in dit verband ook kunnen zijn: in hoeverre (en om welke redenen) ben je erop tegen om na overlijden je eetbare lichaamsdelen af te staan om de honger in de derde wereld te lenigen?
- ⁴ De ethische fundering van deze stelling ligt besloten in de verantwoordelijkheden van de docent-als-expert en van de docent-als-opvoeder/socialisator. Zie de hoofdstukken 2 en 12 van:
<http://www.onderwijsethiek.nl/wp-content/uploads/2007/04/onderwijsethieknov2006.pdf>.